

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा

भारत मौसम विभाग

प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल अॅग्रोमेट अॅडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 08-08-2023

नागपूर(महाराष्ट्र) मध्ये हिंगणा ब्लॉक करा साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2023-08-08 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2023-08-09	2023-08-10	2023-08-11	2023-08-12	2023-08-13
पर्जन्यमान (मिमी)	0.0	0.0	2.2	2.9	2.0
कमाल तापमान (अं.से)	32.7	33.2	33.7	33.9	33.8
किमान तापमान (अं.से)	23.4	23.7	23.8	24.0	23.9
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	82	80	85	87	83
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	75	70	71	72	71
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	4	5	5	4	6
वाऱ्याची दिशा(अंश)	262	279	281	275	266
मेघाच्छादन (ऑक्ट)	5	5	5	6	5

हवामान सारांश / चेतावणी:

• भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या तालुकास्तरीय अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस दिनांक ०९ ते १३, ऑगस्ट, २०२३ दरम्यान आकाशआंशिक ते मुख्यतः ढगाळ राहण्याची शक्यता, • दिनांक ११, १२ आणि १३ ऑगस्ट, २०२३ रोजी तालुक्यात खूप हलक्या ते हलक्यास्वरूपाचा पाऊस होण्याची शक्यतावर्तविण्यात आली आहे. • विस्तारित स्वरूपाच्या अंदाज प्रणालीनुसार विदर्भामध्ये दिनांक १३ ते १९ ऑगस्ट २०२३ या आठवड्यामध्ये पाऊस हा सरासरी एवढा राहण्याची शक्यता तर कमाल व किमान तापमान सरासरी एवढे राहिल.

कृषि सल्ला:

• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • शेतकरी बांधवांनी कीड आणि रोगाचा प्रादुर्भाव जाणण्यासाठी पिकाचे नियमित निरीक्षण करावे तसेच शिफारशीनुसार पिक वाढीच्या सुरुवातीच्या अवस्थेमध्ये नियंत्रणाच्या उपाययोजनाचा अवलंब करावा.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
कपाशी	• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • प्रभावी तन व्यवस्थापनासाठी तन २ ते ३ पानावर असताना तन नाशकाचा वापर करावा. • मर आणि मूळकूज रोग लक्षणे आढळलेल्या शेतात, रोगग्रस्त रोपाच्या सुरुवातीच्या काळात व निरोगी रोपांच्या बाजूस रोग

पिक	पिक निहाय सल्ला
	व्यवस्थापनासाठी कार्बोन्डाइमिड ५० डब्ल्यूपी @ २० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून मुळापर्यंत जाईल अशी आळवणी पावसाच्या उघाडीनंतर (ड्रॅचींग) करावी. • कपाशी पिकामध्ये आकस्मिक मर च्या व्यवस्थापनासाठी कॉपर ऑक्सिक्लोराईड ५० डब्ल्यूपी २० ग्राम + १०० ग्राम युरिया प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून पिक ओळीमध्ये आळवणी (ड्रॅचींग) करावी.
कपाशी	• गुलाबी बोंड अळीच्या निरीक्षणासाठी पेरणीनंतर ४५ दिवसांनी कामगंध सापळ्याचा वापर करावा. पतंग्यांच्या निरीक्षणासाठी प्रती हेक्टर ५ कामगंध सापळे उभारावे. • फुलांमध्ये गुलाबी बोंड अळीच्या प्रादुर्भाव निरीक्षणासाठी पाते आणि फुले लागण्याच्या अवस्थेत निरीक्षण करावे. प्रादुर्भाव ग्रस्त डोमकळ्या काढून शेताबाहेर नष्ट कराव्या. • कपाशीचे पिक ६० दिवसांपेक्षा कमी असलेल्या ठिकाणी, ५ % निंबोळी अर्क + ५ मिली निम तेल प्रती लिटर पाणी किंवा कडुनिंब तेलाने आधारित फॉर्म्युलेशन ५ मिली प्रती लिटर (३०० किंवा १५०० पीपीएम) + 1.0 ग्राम धुण्याचा सोडा (प्रारंभिक १ ते २ फवारण्या) फवारणी करावी. निंबोळी अर्क २५ लिटर + निम तेल २.५ लिटर + ०.५ किली धुण्याचा सोडा यांचे मिश्रण प्रती हेक्टर या प्रमाणात वापरावे. फवारणी साठी प्रती एकर १५० ते २०० लिटर पाणी किंवा ३७५ ते ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर या प्रमाणात वापरावे.
सोयाबीन	• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणीची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • सोयाबीन पिकाचे नियमित अंतराने निरीक्षण करावे व अँथ्रॅकनोज प्रादुर्भाव दिसून आल्यास टेबूकोनाझोल २५.९ ईसी (६२५ मिली/हेक्टर) किंवा टेबूकोनाझोल १० % + सल्फर ६५ % डब्ल्यूजी (१२५० ग्राम/हेक्टर) या प्रमाणात शांत व स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी. • शेतकरी बांधवांनी सोयाबीन पिकामध्ये नियमित अंतराने शेताच्या ३ ते ४ ठिकाणी कीड/अळी चा प्रादुर्भाव तसेच त्यांच्या अवस्था या बाबतीत निरीक्षण करावे. यामुळे कीड नियंत्रणाचे उपाय राबविण्यासाठी मदत होईल. • सोयाबीन पिकामध्ये पिवळा मिझेक विषाणू या रोगाचा प्रसार करण्यास कारणीभूत असलेल्या पांढऱ्या माशी या किडीच्या प्रतिबंधात्मक व्यवस्थापनासाठी शेतामध्ये ठीक ठीकाणी पिवळे चिकट सापळे लावावेत. • शेतकरी बांधवांनी अव्या खाणाऱ्या शिकारी पक्ष्यांना थांबण्यासाठी सोयाबीन शेतात विविध ठिकाणी 'T' आकाराचे पक्षीथांबे उभारावेत. • सेंद्रिय सोयाबीन उत्पादन करणाऱ्या शेतकरी बांधवांनी पाने खाणाऱ्या किडीच्या (उंटअळी, तंबाखूची पाने खाणारी अळी) नियंत्रणासाठी बॅसिलस थुरिजेनेसिस किंवा ब्यूव्हेरिया बेसियाना १ लिटर प्रती हेक्टर या प्रमाणात वापर करावा.
सोयाबीन	• सोयाबीन पिकामध्ये खोडमाशी किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास नियंत्रणासाठी थायमेथोक्झाम १२.६ टक्के + लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन ९.५ % झेडसी १२५ मिली प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर या प्रमाणात स्थानिक स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी. • सोयाबीन पिकामध्ये चक्रीभुंगा व पाने खाणाऱ्या अव्यांच्या एकत्रित व्यवस्थापनासाठी क्लोरॉट्रानिलिप्रोल ०९.३० % + लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन ०४.६० % झेडसी (२०० मिली मिली/हेक्टर) किंवा थायमेथोक्झाम १२.६ टक्के + लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन ९.५ % झेडसी १२५ मिली प्रती हेक्टर किंवा बीटा- सायफ्ल्यूथ्रिन ८.४९ % + इमिडाक्लोप्रिड १९.८१ % ओडी ३५० मिली प्रती हेक्टर या प्रमाणात स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी. • सोयाबीन पिकामध्ये उंटअळी, तंबाखूची पाने खाणारी अळी व शेंगा पोखरण्या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी ब्रोप्लानिलाइड ३०० g/l एससी (४२ ते ६२ ग्राम प्रती हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड ३९.३५ % w/w एससी (१५० मिली प्रती हेक्टर) किंवा इंडोक्साकार्ब १५.८० % ईसी (३३३ मिली प्रती हेक्टर) किंवा टेट्रानिलिप्रोल 18.18 एससी (२५० ते ३०० मिली प्रती हेक्टर) किंवा नोव्हॅल्युरॉन ०५.२५ % + इंडोक्साकार्ब ०४.५० % एससी (८२५ ते ८७५ मिली प्रती हेक्टर) किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल १८.५ % एससी (१५० मिली प्रती हेक्टर) किंवा ईमामेक्टिन बेंझोएट ०९.९० % ईसी (४२५ मिली/हेक्टर) किंवा फ्लुबेन्डियामाइड २० % डब्ल्यूजी (२५० ते ३०० ग्राम प्रती हेक्टर) किंवा लॅम्बडा- सायहॅलोथ्रिन ०४.९० % सीएस (३०० मिली/हेक्टर) किंवा प्रोफेनोफोस ५० % ईसी (१ लिटर प्रती हेक्टर) किंवा स्पिनेटोरम ११.७० % एससी (४५० मिली प्रती हेक्टर) किंवा पूर्व-मिश्रित किटक नाशक बीटा-सायफ्लुथ्रिन ०८.४९ % + इमिडाक्लोप्रिड १९.८१ % w/w ओडी (३५० मिली प्रती हेक्टर) किंवा थायमेथोक्झाम १२.६० % + लॅम्बडा- सायहॅलोथ्रिन ०९.५० % झेडसी (१२५ मिली/हेक्टर) किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल ०९.३० % + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रिन ०४.६० % झेडसी (२०० मिली प्रती हेक्टर) या प्रमाणात वरीलपैकी कोणत्याही एक कीटकनाशकाची स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना करावी.
भात	• ज्या शेतकऱ्यांचे पन्हे खराब झाले किंवा कुजले असतील त्या शेतकऱ्यांनी कमी कालावधीचे (हलक्या वाणाचे) भात बियाणे बीज प्रक्रिया करून २४ तास पाण्यात व नंतर २४ तास पोत्यामध्ये भरून तानसीत ठेवावे. अंकुरित बियाणे ड्रम सीडरच्या किंवा दोरीच्या सहाय्याने चिखलावर लावावे किंवा फोकीव पद्धतीने पेटावे. • नर्सरी तयार करावयाची असल्यास हलक्या वाणाचे, बीज प्रक्रिया केलेले बियाणे दापोग पद्धतीने जाड प्लास्टिकवर मातीचा व गांडूळखताचा पातळ थर देऊन पेटावे व १४ ते १५ दिवसानंतर लागवड करावी. • मित्र किडीच्या संवर्धनासाठी धान बांधावर झेंडू व चवळी पिकाची लागवड करावी. • रोपवाटीका:- खोडकिडा व गादमाशीच्या व्यवस्थापनाकरिता कार्बोफ्युरॉन ३ % दानेदार २५ किलो ग्रॅम प्रति हेक्टर (कार्बोफ्युरॉन ३ % दानेदार २५० ग्रॅम प्रति १०० वर्ग मीटर रोपवाटीका) रोपकाढणीच्या ५ दिवस अगोदर रोपवाटीकेत टाकावे. • धान रोपवाटीका तण विरहीत ठेवावी. • धान बांधावर झेंडूची

पिक	पिक निहाय सल्ला
	<p>सापळा पिक म्हणून लागवड करावी. • रोपांचे शेंडे तोडून बांबूच्या टोपलीत जमा करावी त्यामुळे रोपांच्या शेड्यांवर असणारी खोडकीडींची अंडी नष्ट होवून त्यामधून परोपजिवी किटकसूद्धा बाहेर पडतील. • गादमाशी प्रवण क्षेत्रामध्ये धानावरील गादमाशीचा प्रादुर्भाव कमी करण्याकरिता रोवणी २ ते २० जुलै दरम्यान करावी. • तुडतुड्यांच्या व्यवस्थापनाकरिता रोपांची लावणी शिफारसीत अंतरावर (२० x १५ किंवा २० x २० सें.मी.), पट्टा पद्धतीने लागवड करावी (१० ओळी किंवा २ मीटर नंतर ३० सेमी. जागा मोकळी सोडावी). • रासायनिक खते:- जमिनीची तपासणी करून योग्य प्रमाणात रासायनिक खताचा वापर केल्यास शेती किफायतशीर होते. सर्वसाधारणपणे १०० किलो नत्र, ५० किलो स्फुरद व ५० किलो पालाश प्रति हेक्टरी द्यावे. संपूर्ण स्फुरद व पालाश आणि नत्राची अर्धी मात्रा चिखलावर तर उरलेली नत्राची अर्धी मात्रा दोन समान हप्त्यात (फुटवे फुटण्याच्या वेळी साधारणपणे ३० दिवसांनी आणि लोंबी येण्याच्या सुरुवातीस साधारणपणे ६० दिवसांनी) विभागून द्यावी. • तण व्यवस्थापन: - १) उगवणपूर्व :- पेंडीमेथालिन ३० % ई. सी. @ ५० मिली रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात किंवा प्रेटिलाक्लोर ५० % ई. सी. @ २० ते ३० मिली रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात किंवा पायराझोसल्फुरॉन इथाइल १०% डब्ल्यु.पी. @ २ ते ३ ग्रॅम रोवणीनंतर ४ ते ७ दिवसात प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • २) उगवणपश्चात:- बिसपायरीबॅक सोडियम १०% एस.सी. @ ६ ते ७ मिली रोवणीनंतर १० ते १५ दिवसांनी किंवा ब्युटाक्लोर ५०% ई. डब्ल्यु. @ ५० ते ६० मिली रोवणीनंतर १० ते १५ दिवसांनी किंवा अझिमसल्फुरॉन ५०% डी.एफ. @ २.३ ग्रॅम रोवणीनंतर २० ते २५ दिवसांनी प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.</p>
तूर	<p>• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>
मुग	<p>• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>
उडीद	<p>• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
मिरची	<p>• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • मिरची च्या ४ ते ६ आठवड्यांच्या वयाच्या रोपांची लागवड वाफसा अवस्थेत करावी. • मिरचीच्या रोपांची लागवड करण्यापूर्वी रोपांचे शेंडे डायमेटोएट ३० ईसी १० मि. ली + पाण्यात मिसळणारे गंधक (८० %) ३ ग्रॅम + मॅन्कोझेब ७५ % डब्ल्युपी २.५ ग्रॅम एक लिटर पाण्याच्या द्रावणात बुडवून लावावे. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.</p>
संत्रा	<p>• झाडांच्या बुंध्याजवळ पाणी साचून राहणार नाही याची काळजी घ्यावी. आवश्यकता भासलास आधी खोदलेल्या चरांद्वारे अतिरिक्त पाण्याचा निचरा करावा. • फायटोथोरा ब्राउन रॉट हा एक फळांचा रोग आहे. जोसहसा सतत दमट हवामान आणि पाण्याचा निचरा न होण्याशी संबंधित असतो. पावसाळ्यात किंवा पावसाळ्याच्या उत्तरार्धात जास्त प्रमाणात पाऊस पडल्यानंतर या रोगाचा प्रादुर्भाव सामान्यतः दिसून येतो. या कालावधीमध्ये इतर कारणांमुळे झालेली फळगळ गोंधळात टाकणारी असते. या रोगाची लक्षणे प्रामुख्याने सुरुवातीला परिपक्व किंवा परिपक्व होण्याच्या स्थितीत असलेल्या फळांवरती आढळून येते. सुरुवातीला पाणी शोषण केल्यासारखे घट्ट चमड्या सारखे चट्टे दिसून येतात परंतु ते लवकर मऊ होतात आणि पिवळट तपकिरी रंगाचे दिसू लागतात व त्यांना झोंबणारा गंध येतो. उच्च आद्रतेमुळे फळांच्या पृष्ठभागावरती बुरशीच्या पांढुरक्या मायसेलिया ची वाढ होते आणि संक्रमित फळ अखेरीस खाली पडतात. प्रसंगी फांद्या, पाने आणि मोहोर तपकिरी रंगाचे होऊन मरतात. या रोगाची सर्वात गंभीरबाब म्हणजे फळ तोडणीच्या आधी फळांवरती लक्षणे दिसत नाही. साठवण आणि वाहतुकीच्या दरम्यान संक्रमित फळे निरोगी फळात मिसळल्यास चांगल्या फळांना सुद्धा यारोगाची लागण होऊन रोगाचा प्रसार होतो. • ब्राऊन रॉट चे व्यवस्थापन प्रतिबंधावर अवलंबून असते. ज्यामध्ये जमिनीपासून २४ इंच किंवा त्यापेक्षा जास्त उंचीवरून झाडाची छाटणी केल्याने या रोगाचे प्रमाण कमी</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
	करता येते. कॉपर युक्त बुरशीनाशनकाची (१% बोर्डेक्स मिश्रण किंवा कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ३.० ग्राम / लिटर) फवारणी केल्यास दमट हंगामात संरक्षण प्रदान करते. पाऊस जास्त पडल्यास ऑगस्ट किंवा सप्टेंबर च्यामहिण्यामध्ये वरील बुरशीनाशनकाची पुन्हा फवारणी करावी. रोगाचा गंभीर धोका असल्यास उत्पादकांना संक्रमित फळबागांमध्ये फॉसेटिल अल्युमिनियम किंवा मेफेनोक्झाम एमझेड @ २.५ ग्रॅम / लिटर पाण्यात फवारणी करावी. फळ तोडणीच्या वेळी संक्रमित फळे क्रेट / बॉक्स मध्ये टाकल्या जाऊ नये याची खबरदारी घ्यावी तसे केल्यास प्रक्रिया किंवा पॅकेजिंग ची सुविधा नाकारण्यात येऊ शकते.
वांगे	• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • वांग्याच्या च्या ४ ते ६ आठवड्यांच्या वयाच्या रोपांची लागवड वाफसा अवस्थेत करावी. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.
टोमॅटो	• आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी), कृषी रसायनांच्या (कीटकनाशके, बुरशीनाशके इत्यादी) फवारणी ची कामे आणि उभ्या पिकांमध्ये खते देण्याची कामे पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • टोमॅटो च्या ४ ते ६ आठवड्यांच्या वयाच्या रोपांची लागवड वाफसा अवस्थेत करावी. • तण व्यवस्थापनासाठी आणि जमीन व पिकामध्ये हवा खेळती राहण्यासाठी स्वच्छ हवामान आणि वाफसा परिस्थितीमध्ये आंतरमशागतीची कामे (खुरपणी/डवरणी) करावी.
मुळा	• मुळ्याच्या पुसा देशी, पुसा केतकी जातीचे बियाणे ४५ x १० सें.मी. अंतरावर वरंब्यावर बी टोकून करावी. यावेळी वाफसा अवस्थेत हेक्टरी ५० किलो नत्र + २५ किलो स्फुरद द्यावे.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	• गोठ्यातील जमीन कोरडी ठेवावी व स्वच्छता राखावी. • बुरशी लागू नये यासाठी जनावरांचे खाद्य व चारा सुरक्षित साठवावा. • जनावरांच्या गोठ्याचा सभोवतालील परिसर स्वच्छ व निरोगी ठेवावा आणि गोठ्याभोवती असलेली अनावश्यक झाडे झुडुपे काढून टाकावीत. • नवीन हिरवा चारा जास्त प्रमाणात खाण्यास जनावरांना प्रतिबंध करावा.
बकरा किंवा बकरी	• शेळ्यांना पायखुरी/तोंडखुरी, घटसर्प आणि आंत्रविषार टाळण्याकरिता पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने लसीकरण करावे. जनावरांना स्वच्छ आणि थंड पाण्याची सोय करावी.

कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला:

कुकुटपालन विषयक	कुकुटपालन विषयक निहाय सल्ला
पक्षी	• पक्षांना सकस आहार तसेच स्वच्छ व थंड पाण्याची व्यवस्था करावी.

इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला:

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	• हवामान आधारित कृषी सल्ला पत्रिकेमध्ये नमूद तारखांची वैधता हि नमूद तारखेच्या सकाळी ०८:३० वाजेपर्यंत असेल, याची नोंद घ्यावी. * संशोधनावर आधारित शिफारस. दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक रसायने किंवा संजीवके एकत्र मिसळू नये.